

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte tirsdag 22. november 1961 kl. 10.

Møtet ble ledet av varaformannen, R ø i s e l a n d .

Til stede var: Bondevik, Braadland, Kjøs, Langhelle, Langlo, Steen (for Finn Moe), Selås (for Nordahl), Martha Schrøder (for Erling Petersen), Jakob Pettersen, Røiseland, Rakel Seweriin, Ingvaldsen, Borten, Dahl, Hareide, Hønsvald og Treholt.

Følgende herrer ble gitt adgang til møtet:

Fra Mekaniske Verksteders Landsforening: direktørene Arvid Matheson, Alf Ihlen og Sverre Grøtter, kontorsjef Jens Ulvin og sekretær Gunnar Reksten.

Fra Treforedlingsindustrien: generaldirektør Rein Henriksen, direktør Jens Lange Lyche, brukseier Nils Frederik Aall og direktørene Øyvind Rossen, Wilhelm Matheson og Odd Gjelsvik.

Disse herrer var til stede under den første del av møtet. Under den siste del av møtet var til stede:

Fra Confektionsfabrikanernes Landsforbund: fabrikkeier Carsten E. Rosenvinge og direktør Arnt Rønning.

Fra De Norske Tekstilfabrikkers Hovedforening: direktørene Kr. Stoltenberg, Wilhelm Horn og T. Skranefjell.

Fra Norske Skofabrikkers Landssammenslutning: disponent Gustav Sørbøe og direktør M. Gurde.

Fra Møbelprodusentenes Landsforening: disponent Aage Rygh og direktør Alf Midtbust.

Fung. formann: Som ein vil ha sett av kartet, er møtet kalla saman for at representantar for ein del av vårt næringsliv kunne få gi ei orientering her i dag. Etter at kartet var sendt ut, har det meldt seg to samanslutningar til som gjerne ville få kome med.

Eg tenkte meg at vi då kunne gjere det på den måten at vi først tok ei orientering frå Verkstedsindustrien og så frå Treforedlingsindustrien. Deira representantar er til stades her no. Etterpå ønskjer så Hjemmemarkedsindustriens Omstillingsråd å få eit møte. Dei som møter derifrå er Confektionsfabrikanernes Landsforbund, og De Norske Tekstilfabrikkers Hovedforening, som baa hadde meldt seg. Men dessutan Møbelprodusentenes Landsforening og Norske Skofabrikkers Landssammenslutning som då ønskjer å kome til når dei to første bransjane er ferdige. - Er det nokon som har noko å merke til den ordninga?

Bondevik: Nei, i og for seg har eg ikkje noko å merka til den ordninga, men eg har då inntrykk av at ein del av oss held på å verta svimeslått no av møte både her og andre stader, så korleis ein skal kunna greia å koma igjennom alt dette stoffet dersom me skal ha så mange møte og så mange utgreiingar og endå halda så nokonlunde fristen for innstillinga, det forstår eg absolutt ikkje.

Fung. formann: Det er til det å seie at vi var jo samde om at det skulle vere møte i dag, og vi var likeins samde om - det har i alle fall ikkje vore nokre protestar mot kartet - at Verkstedsindustrien, Treforedlingsindustrien og Tekstilindustrien skulle kome hit i dag. Det nye er då at Møbelprodusentene og Skofabrikkene møter saman med dei andre, og det blir nok noko stoff av det, men det kan vel ikkje ta meir enn ein halv times tid. - Eg går ut frå at dagsordenen er vedteken.

Bondevik: Eg trur formannen misforstod meg. Det var ikkje møte i denne komiteen som eg meinte det var for mykje av, men eg meinte at det arbeidspresset som ein del av oss er utsette for no, gjer det veldig vanskeleg å kunna halda fristen for levering av innstilling i denne saka. Eg har ikkje på nokon som helst måte imot at desse representantar møter.

Fung. formann: Så får vi ta sikte på å bli ferdige til godt og vel kl. 12, så veit representantane for næringslivet kva dei har å halda seg til.

Eg vil då gi ordet til representanten for Verkstedsindustrien.

Direktør Arvid Matheson: Jeg vil få lov til å takke for at Verkstedsindustrien har fått komme hit i dag og legge frem sitt syn på integrasjonsproblemene.

Norsk verkstedsindustri inntar en positiv stilling til planene om et utvidet samarbeid omfattende alle land i Europa. Når dette samarbeidet nå etter all sannsynlighet skal skje på basis av Roma-traktatens bestemmelser, vil vi gjerne ganske kort få peke på en rekke forhold våre myndigheter etter vårt syn bør legge spesiell vekt på ved de forestående forhandlinger med CEE. Videre vil vi kort få presisere vårt syn på den økonomiske politikk som bør føres her hjemme i tiden fremover.

Som bakgrunn for de synspunkter og forslag vi fremfører vil vi understreke den alvorlige konkurransesituasjon vi står overfor, ikke bare ved at vi som hjemmemarkedsindustri mister vår tollbeskyttelse, men også på bakgrunn av den raske produksjonstekniske utvikling som finner sted og ved at stadig flere land melder seg som konkurrenter på det internasjonale marked.

Når verkstedindustrien tross denne fremtidige hårde konkurranse anser det riktig å slutte opp om vår deltakelse i en eller annen form i et utvidet europeisk marked, skyldes dette to avgjørende hovedsynspunkter:

1. Verkstedsindustrien er en stor leverandør til eksportindustrien.
2. Verkstedsindustriens vekstmuligheter på lengre sikt ligger for en stor del i økt eksport.

For Verkstedsindustrien er det følgelig av avgjørende betydning at denne industri så vel som eksportindustrien får nyte godt av Fellesmarkedets fordeler hva angår adgang til fri markedsføring innen området. Verkstedsindustriens eksport har fra 1955 til 1961 økt fra ca. 168 mill. kroner til ca. 500 mill. kroner.

På den annen side må vi bestemt be om at overgangstiden vies spesiell oppmerksomhet under forhandlingene med CEE, slik at den blir som opprinnelig fastsatt i Roma-avtalen.

Vi må også be om at våre myndigheter under de kommende forhandlinger presiserer at det er nødvendig å opprette organer som på en effektiv måte kan gripe inn overfor sammenslutninger som legger hindringer i veien for en fair konkurranse innen området.

Hva angår etableringsretten går vi ut fra at andre industribransjer kan bli mer berørt enn Verkstedsindustrien, og at disse bransjer tilstrekkelig sterkt vil fremme industriens synspunkter i denne sak.

Vi vil videre peke på at et stort europeisk integrasjonsområde vil medføre sterke tendenser til konsentrasjon av den økonomiske virksomhet i de sentrale strøk. Vårt land må blant annet på grunn av sin strategiske beliggenhet utbygges i raskt tempo, slik at det skapes et naturlig, sterkt næringsgrunnlag i dette utsatte område. Dette vil nødvendiggjøre at Norge i avtaleform sikres muligheter for økonomisk vekst og utvikling.

Når det gjelder vår nasjonale økonomiske politikk må denne i sterkere grad enn hittil innrettes etter de nye forhold vi skal arbeide under.

Bedriftsbeskatningen må tas opp til fordomsfri vurdering. En av de viktigste forutsetninger for at våre bedrifter skal kunne bestå som selvstendige enheter i et integrert Europa, er at de gis muligheter til å bedre sin økonomiske status. Den utvikling vi har vært vidne til hittil med stadig synkende egenkapital i våre bedrifter, kan nå vise seg å få de alvorligste følger.

Vi kan heller ikke unngå å komme inn på nødvendigheten av en lempning av progresjonen i vår personbeskatning, og vil i denne forbindelse her peke på ett forhold, nemlig at Verkstedsindustrien, som i høyere grad enn noen annen industriegren er avhengig av høyt kvalifisert teknisk personale over et vidt felt, i mange år har mistet en stor del av dette personale ved utvandring. En fullstendig oppgave over det antall som har utvandret foreligger ikke, men ifølge oppgaver fra Den Norske Ingeniørforening har 160 - 180 av dens medlemmer utvandret pr. år de siste årene. Dette er en merkbar svekkelse for vår industri, som ser sitt viktigste og beste konkurransemiddel i et høyt teknisk nivå som grunnlag for utførelse av spesialstålkonstruksjoner, såkalte "skreddersydde" produkter, og masseproduserte produkter som krever høy teknisk standard.

Vi må henstille til våre ansvarlige myndigheter å ta hele vår næringspolitikk opp til fordomsfri vurdering i lys av de perspektiver som nå foreligger for hele vårt næringsliv. Vi er overbevist om at meget kan utrettes på dette område ved en økonomisk riktig kanalisering av investeringskapitalen, uten at sosiale formål derved blir skadelidende. Dette kan best gjøres ved at de bedrifter som har opptjeningssevne får tilført tilstrekkelig kapital til konsolidering og oppbygging, bl.a. ved at disse bedrifter får beholde mer av sine midler og kan disponere dem slik de anser best. - Vi understreker i denne forbindelse at det er viktig å vurdere skattereglenes innvirkning på det økonomiske handlingsmønster.

Vi vil også peke på statens innkjøpspolitikk. I (St. prp. nr. 37 for 1959) Innst. S. nr. 64 (1959-60) ble således departementet bedt om å tilrettelegge forholdene slik at det kan slutes langsiktige leveranseavtaler mellom Norges Statsbaner og norske bedrifter. Til tross for denne enstemmige henstilling i innstillingen er det ennå ikke funnet noen løsning på denne sak. Vi har mange andre statsinstitusjoner som er i samme stilling som NSB og hvor det vil være helt naturlig med et intimt samarbeid med industrien. I andre vesteuropeiske land er det nå i forbindelse med markedsdannelsene gjennomført planmessige langsiktige kjøp fra det offentlige side ved innenlandske bedrifter for at disse i og etter overgangstiden skal være mest mulig konkurransedyktige. Disse bedrifter har dermed oppnådd en bedre utgangsposisjon enn hjemmeindustrien i Norge. Dette kan og bør snarest gjennomføres også på en rekke områder i Norge for å sikre grunnlaget for konkurransedyktig norsk produksjon i fremtiden.

I denne korte presentasjon av en del av våre synspunkter har det ikke vært mulig å få med alt vi kunne ønske å presentere i denne forsamling. Vi har imidlertid det håp at de spørsmål som er nevnt og andre, som det ikke har vært tid til å berøre, kan bli nærmere drøftet med Stortingets representanter. Vi vil som konklusjon på dette innlegg tillate oss å anmode om et samarbeid om disse spørsmål, idet vi tør be Stortinget om å oppnevne et utvalg i sin midte som i tiden som kommer, kan fungere som Stortingets kontaktorgan med industrien. Vi er invitert til et europeisk samarbeid - og vi tror det er nødvendig for å finne en løsning på de problemer vi vil stå overfor, at det blir etablert et intimt norsk samarbeid.

Fung. formann: Er der nokre merknader? - Då skal eg be representanten for Treforedlingsindustrien om å gi si orientering.

Generaldirektør Rein Henriksen: Jeg skal først få lov til å takke på Treforedlingsindustriens vegne for at vi har fått denne anledning til å komme til orde overfor Stortingets utvidede utenrikskomite.

Den fremstilling jeg skal gi, vil jeg legge opp direkte i tilknytning til spørsmålet fullt medlemskap eller ikke, og jeg vil bygge på den forutsetning at Storbritannia, i ethvert fall og kanskje også Danmark går inn som medlemmer i Fellesskapet, idet spørsmålet om norsk medlemskap vel bare har konkret interesse ut fra den forutsetning.

Jeg vil også måtte plage med en del tall.

EEC-landene, Storbritannia og Danmark hadde i 1960 et samlet forbruk av fiberråstoffer - papirråstoffer og dissolving cellulose - på 14,3 mill. tonn. Av dette utgjør avfallspapir og andre masser enn cellulose og tremasse 5,5 mill. tonn, og dette forbruk dekkes av områdets egne tilganger. Forbruket av cellulose og tremasse er i alt 8,8 mill. tonn, mens produksjonen er 3,5 mill. tonn, slik at det her er et netto importbehov på 5,3 mill. tonn.

Importen av tremasse og cellulose var i 1960 5,5 mill. tonn, og herav kom 0,74 mill. tonn fra Norge, dvs. vel 13 % av importen. De norske leveranser av fiberråstoffer utgjør vel 5 % av fiberforbruket i EEC-området, Storbritannia og

Danmark. Sverige var den største leverandør med i alt 2,2 mill. tonn, dernest Finland med 1,1 mill. tonn, og Nord-Amerika med 0,9 mill. tonn.

For så vidt angår papir, papp og kartong var det samlede forbruk i dette område i 1960 15,9 mill. tonn, hvorav 13,2 mill. ble dekket ved egen produksjon. Nettoimportbehovet var således 2,7 mill. tonn.

Områdets totalimport i 1960 var 3,6 mill. tonn. Det hadde også en eksport på nær 1 mill. tonn, slik at netto-importen var 2,6 mill. Av denne importen kom 0,26 mill. tonn fra Norge, dvs. 7,5 % av importen og 1,7 % av totalforbruket. De viktigste leverandører var Sverige med 0,86 mill. tonn, Finland med 0,84 mill. tonn og Nord-Amerika med 0,82 mill. tonn.

Norges samlede treforedlingseksport i 1960 var på 1195 mill. kroner. Av dette gikk 325 mill. kroner eller 27,2 % til EEC-landene, og 494 mill. kroner eller 41,3 % til Storbritannia og Danmark. Disse land avtok således norske treforedlingsprodukter for i alt 819 mill. kroner eller 68,5 % av totaleksporten. Måler man etter volumet i tonn, gikk 77 % av den norske treforedlingseksport til dette område. Og da regner vi ikke med slike produkter fra treforedlingsindustrien som rayon, altså cellulose, papirvarer og kjemiske produkter.

Det jeg vil ha frem ved å nevne disse tall, er en påpeking av Norges relativt lille andel i forhold til forbruket og i forhold til de øvrige lands eksportandeler. Den forbruksøkning som man må regne med for de kommende år - man regner med en fordobling i forbruket fram til 1975 - sammenholdt med Norges relativt svake ekspansjonsmuligheter, særlig på grunn av den lave råstofftilgang, vil føre til at Norges andel av markedet blir relativt mindre i fremtiden. Den fare vi står overfor er at det anlegges marginale synspunkter overfor de varekvanta som kjøpes fra Norge og dette vil naturlig føre oss ut i en konkurransemessig sett utsatt stilling. Det vil si at kjøperne tar ut disse varer i gode tider med sterk etterspørsel, men vurderer dem kritisk i tider med vanskeligere avsetningsforhold. Det fører med seg at presset på disse varers priser blir hårdt og at risikoen for at kjøperne faller fra blir ganske stor.

Disse forhold tilsier at den regel som for så vidt gjelder for all produksjon, gjør seg gjeldende med særlig tyngde for vår treforedlingsindustri, nemlig at vi er avhengig av å produsere så billig og effektivt som overhodet mulig. Hvordan vår situasjon er i så måte, må selvsagt sees i relasjon til våre konkurrenter, dvs. særlig da svensk, finsk og nord-amerikansk industri.

Vår industri har i denne sammenligning det strukturelle handicap at våre bedriftsenheter gjennomgående er relativt små og derfor vanskelig kan rasjonaliseres - særlig med hensyn til mannskapsbehov - i samme grad som de stort sett større bedrifter i våre konkurrentland.

På råstoffsidene har vår industri det handicap at vår innenlandske tømmerdekning er for liten. Dette fører for det ene til at vi for en ikke ubetydelig dels vedkommende er avhengig av import av trevirke, noe som er både dyrt og usikkert, og for det annet til at prisene på norsk trevirke har steget til høyder som det, i hvert fall med dagens priser på salgsproduktene, ikke er dekning for.

Prisstigningen på trevirket har selvsagt også sin årsak i det stadig stigende utgiftsnivå, hvor arbeidslønnen spiller en avgjørende rolle. Norge har som kjent

Europas nest høyeste lønnsnivå, og ligger nest etter Sverige. Det høye beskjeftigelsesnivå - det er vel riktig å tale om overbeskjeftigelse - bidrar naturlig nok til stigningstendensen i utgiftene.

Sammenligner man tømmerprisene i de forskjellige land det er tale om, kan man - for ikke å komplisere bildet for meget - nevne granslip-prisene, som stiller seg omtrent slik:

I Nord-Sverige ligger prisen på midtmålt gran i området fra 71,50 til 80,00 kroner i norsk regning. Sundsvall-området, som er et tyngdepunkt i svensk treforedlingsindustri, har et prisnivå på 76,50. Finlands priser er omtrent som prisene i Nord-Sverige. I Mellom-Sverige, i Värmland, ligger prisen på 92,00 norske kroner, og i Norge, i Østlands-området på 90,00 norske kroner.

For Norges vedkommende må vi ta i betraktning at norsk industri på grunn av den manglende råstoffdekning er tvunget til i betydelig omfang å kjøpe også skurtømmer som ligger i et høyere prisleie enn sliptømmer.

For Nord-Amerikas vedkommende kan man, avhengig av distrikt, Øst- eller Veststatene, i grov regning si at tømmerutgiftene varierer fra ca. halvparten av våre til henimot våre priser, med hovedtyngden betydelig under våre utgifter.

Hva tømmerprisen betyr, kan illustreres ved følgende tall: I ett tonn vanlig blekt sulfittcellulose for papir medgår 5,5 kubikkmeter - såkalt innkjøpskubikk - à norsk pris ca. kr. 115.- på fabrikkomt, dvs. ca. kr. 632,50. Denne cellulose netto f.o.b. salgspris i dag er ca. kr. 890.- forutsatt at fabrikkene ligger ved utskipningshavn.

Mens her i Norden Finland og Norge, hva de enkelte bedrifter angår, er stillet noenlunde likt med hensyn til egendekning av trevirke - bedriftene dekker fra egne skoger 6 - 8 pst. av sitt behov - dekker de svenske bedrifter gjennomsnittlig over 30 pst. av sitt behov i selveide skoger. Dette er selvsagt en betydelig styrkefaktor for de svenske bedrifter.

Med de kubikkmeterpriser jeg nettopp har nevnt i friskt minne, vil jeg gjerne med en gang nevne hva Fellesmarkedets ytre tollsatser for treforedlingsprodukter betyr sammenlignet med tollfri adgang til markedet.

Regnet tilbake til trevirket, vil tollsatsene bety følgende økning i kubikkmeterprisen: For sulfitt-cellulose - for å ta utgangspunkt i den - kr. 12.- pr. kubikkmeter, for avisepapir kr. 22.-, for kraftpapir kr. 51.- og for finpapir kr. 63.- pr. kubikkmeter.

Tollbelastningen for norsk eksport ved full gjennomføring av Fellestariffen er godt og vel 79 mill. kroner på grunnlag av eksporten i 1960. Noe helt godt mål for hva treforedlingsindustrien vil oppnå ved tilslutning til et utvidet Fellesmarked er ikke dette tall, idet eksporten dit er økende og vil kunne øke betydelig etter hvert som tollfriheten inntre.

I 1960 var tollbelastningen på norsk eksport etter de gjeldende satser 36,2 mill. kroner, og Fellestariffen betyr derfor, beregnet på dette grunnlag, en økt belastning på 43 mill. kroner.

Det har vært hevdet at disse ting jo ikke kan bety noen vesentlig forverring av treforedlingsindustriens konkurranseposisjon, all den stund hverken Sverige eller

Finland synes å skulle slutte seg til Fellesskapet som fullstendige medlemmer. Norge må da kunne velge den linje å søke en assosiering.

Etter treforedlingsindustriens oppfatning løser en assosiering ikke denne industris problemer. Tvert om, den skaper nye problemer. For det ene må man regne med at Kontinentet i ly av en tollmur vil sette meget inn på å bygge ut sin egen treforedlingsindustri, særlig på de høyere foredlingstrinn - noe som kan tvinge oss bakover i utviklingen fra produksjon av høyforedele produkter og ferdigvarer over på produksjon av halvfabrikata eller rene råstoffer. Satt på spissen, så kan vi bli leverandører av råstoff - det vil si tømmer - til Kontinentets treforedlingsindustri. En slik negativ utvikling ville være i høy grad beklagelig, fordi det er i en stadig større grad av integrert produksjon frem til ferdigvarene at vår treforedlingsindustri fremtid må ligge.

For treforedlingsindustriens utviklingsmuligheter i Norge er ikke den forannevnte totale tollbelastning noe godt mål. Muligheten ligger nemlig særlig i økt foredling av tremasse og cellulose til papir, og tollpreferansene for papirforedlingen er her av sentral betydning. Blir de nåværende tollfrie kontingenter av tremasse og papir til Fellesmarkedet et varig fenomen - i stedet for 6 pst. toll - vil dette således øke papirindustriens preferanse i Fellesmarkedet vesentlig. Og dette er en ikke usannsynlig utvikling hvis Storbritannia slutter seg til. Dersom Norge blir stående utenfor, vil dette øke vanskelighetene for vår papirindustri meget vesentlig.

For å ta et eksempel: For trefritt trykk- og skrivepapir - en betydelig norsk kvalitet - er cif.-prisen ca. kr. 1950 pr. tonn, og hertil medgår det cellulose for ca. kr. 1150, slik at foredlingsverdien for øvrig er ca. kr. 800. Fellestariffens toll på denne kvalitet tilsvarer kr. 350 pr. tonn. Det betyr en beskyttelse av Fellesmarkedets papirindustri på 44 pst. av foredlingsverdien. Blir det 6 pst. toll på tremasse og cellulose, betyr det en økt omkostning på 70 kroner for importert cellulose til denne papirkvalitet, og beskyttelsen av foredlingsverdien for papiret reduseres til 35 pst. for papirindustrien i Fellesmarkedet-området.

For det annet skal man være oppmerksom på det forhold at Storbritannia under sine forhandlinger med EEC tar med spørsmålet om tollfri adgang til Fellesmarkedet for Canadas treforedlingsprodukter. I første rekke gjelder dette cellulose og avisepapir. Går dette igjennom, og vi står utenfor, får Canada en klar fordel.

De forhold jeg hittil har nevnt, taler klart til fordel for norsk medlemskap i Det europeiske økonomiske fellesskap.

Selvsagt kan man ikke legge skjul på at medlemskap fører problemer med seg. For treforedlingsindustriens vedkommende knytter disse problemer seg særlig til Roma-traktatens bestemmelser om etableringsrett. Selv om man på mange vis må venne seg til å tenke som europeere, er det ikke tvil om at det er en riktig tanke at norsk næringsliv bør være underlagt en ledelse som i særlig grad er innstillet på å ta hensyn til det lokale norske samfunn. Særlig bør vel treforedlingsindustrien med sin nære tilknytning til skogbruket og dermed til norsk landbruk i sin alminnelighet bli ledet med norske forhold og interesser for øyet. Dette er et ønskemål som forsterkes ved to forhold:

For det første ved at de marginale betraktninger overfor norske treforedlingsprodukter som jeg har nevnt tidligere, vil kunne forsterkes om norsk treforedlingsindustri blir behersket av de store konserner i avtagerlandene som i stor grad er denne industris kunder. For det annet ved det forhold at Norge er underdekket med råstoff og derfor ikke er et naturlig område for ekspansjon i fremmed regi.

De to forhold jeg her har nevnt, har vært av vesentlig betydning når norsk treforedlingsindustri - som i tilfellet Sande Paper Mills - rettet en kraftig henstilling til våre myndigheter om ikke å gi de for etablering nødvendige konsesjoner - dessverre uten virkning.

Den risiko etableringsretten medfører, vil kunne reduseres ved at den interne norske lovgivning legges til rette for dette. Jeg nevner i denne forbindelse bl.a. følgende:

Den nåværende alminnelige konsesjonslov gjør i § 36 erverv av 35 pst. eller mer av aksjekapitalen i selskap som har prinsipielt konsesjonspliktige rettigheter betinget av at aksjeerververen får konsesjon. Denne grense kan f.eks. senkes til 20 pst. idet slikt aksjeerverv samtidig gjøres avhengig av styrets samtykke.

I vår aksjelov bør det innføres en adgang for generalforsamlingen til med særlig kvalifisert flertall å bestemme at styrets samtykke skal være nødvendig ved enhver form for aksjeovergang.

Skogkonsesjonslovens diskriminering mellom innenbygdsboende og utenbygdsboende ser det ut til at man kan opprettholde.

Man må kunne anta at bestemmelser som de her nevnte i den interne norske lovgivning gir adgang til en tilfredsstillende kontroll med utenlandsk etablering.

Etter norsk treforedlingsindustris syn må Norge oppta forhandlinger på basis av søknad om fullt medlemskap, fordi forhandling på basis av det videste alternativ synes å være den eneste mulighet til en fyllestgjørende belysning av problemene omkring Norges stilling til Det europeiske økonomiske fellesskap.

Jeg tror ikke jeg sier for meget når jeg hevder at vi - sett fra denne industris synsvinkel - må gå meget langt for å komme innenfor Fellesskapets ytre tollmur.

Fung. formann: Eg takkar for orienteringa. Er det nokon som har spørsmål eller merknader?

Braadland: Jeg vil gjerne få stille et spørsmål. Generaldirektøren nevnte at Canada hadde muligheter for å få sine treforedlingsprodukter innenfor tollmuren ved hjelp av England. Har generaldirektøren der noen konkrete opplysninger som tyder på at det er mulig for Canada å oppnå en slik eksklusiv ordning?

Generaldirektør Rein Henriksen: Ja, det har jeg, for så vidt som jeg har hatt kontakt med kanadiske treforedlingsindustrifolk som har opplyst at de har tatt denne saken opp med England, og at de regner med at de engelske forhandlere vil føre denne saken opp på sitt forhandlingsprogram. Hva resultatet vil bli, er det selvfølgelig umulig å si.

Braadland: Personlig må jeg si at jeg tror sjansene for at det skulle lykkes å få full preferanse for kanadisk treforedlingsindustri innenfor Fellesmarkedet er meget små. Jeg er fullt oppmerksom på at det er et forhandlingsønske på britisk side, men det foreligger altså ikke noen opplysninger fra forhandlingene mellom britene og Fellesmarkedet?

Generaldirektør Rein Henriksen: Nei, det gjør det selvsagt ikke.

Direktør Lange Lyche: Jeg tror nok ikke man skal føle seg så helt sikker på at England ikke vil kunne oppnå visse fordeler for leveranse fra Canada. Jeg tror man fra engelsk side vil forsøke å få godkjent tollfrie kvoter - i all fall for avisapirleveranser fra Canada til England, som er et av våre største avtagermarkeder - og det kan for oss bety det samme som om det blir fritt. Jeg tror det er der faren ligger.

Direktør Alf Ihlen: Er det tillatt å komme med en liten tilleggsbemerkning?

Fung. formann: Ver så god!

Direktør Alf Ihlen: Jeg skal være ganske kort, men det er ett hovedpoeng som jeg tror man skal være særlig oppmerksom på, og som i høy grad spiller inn på den foreliggende situasjon. Vi er når det gjelder spesielt industrien, i en utviklingsfase som vi aldri tidligere har opplevd maken til. Vi leser om den tekniske utvikling, men kanskje den produksjonstekniske er enda større og enda sterkere enn den rent tekniske utvikling. Vi har opplevet nå i de senere år og kommer ganske sikkert til å oppleve videre i de nærmere år, at til tross for at behovet og produksjonen er steget så sterkt - det har vel aldri vært slik stigning i Europas, i all fall Vest-Europas, historie, og produksjonen i Amerika har jo også holdt seg godt oppe - til tross for dette går prisene nedover. Man har formulert et nytt ord: "mengdekonjunktur" i stedet for priskonjunktur.

Tidligere var det jo alltid slik at når behovet steg og omsetningen steg, så steg også prisene. Men nå kan vi si at produksjonen stiger meget hurtigere enn forbruket. Vi ser det på en rekke felter: Aluminiumsforbruket stiger 5 pst. pr. år. Det er en stor overkapasitet i dag, og den overkapasiteten vil være stigende i de neste 5 - 10 år. Det samme gjelder stålindustrien, olje osv. Dette skyldes dels produksjonsteknikkens utvikling, og dels at nye land kommer inn i bildet.

Jeg skal bare få ta ett konkret eksempel som illustrerer dette: Skip ligger opplagt, allikevel bygges det nye skip i et omfang som nesten aldri før. Dette skyldes to forhold. Det ene er at man går over til større skipstyper som kan arbeide billigere enn de mindre. Men det skyldes også at det er sånn overkapasitet i skipsbygging at prisene presses ned så lavt at man vel kanskje kunne formulere det slik at rederne har ikke råd til å la være å kontrahere nye båter til tross for at det ligger båter rundt omkring i bøyene som kan bli kjøpt til billig pris. En annen

illustrasjon i dette bilde er at de norske redere i det siste år har kjøpt 30 skip i Spania. Spania har jo aldri tidligere vært noen særlig stor skipsbygningsnasjon, men har nå bygget opp en stor skipsbygningsindustri. Man ser hvor lett det kan gjøres. Og der har man jo lønninger som ligger langt under halvparten av nivået her i Nord-Europa.

Disse forhold med øket kapasitet vil presse ned marginen, vil tvinge frem en produksjon som i og for seg er lite lønnsom. Og det vil da ha to konsekvenser: Det blir vesentlig farligere å stå utenfor tollgjerdene enn før, og det blir dobbelt viktig at vi her i Norge nå kommer sammen og får hva jeg vil kalle et beredskapsutvalg, helst med representanter for Storting, Regjering og industrien - jeg holder meg til industrien - som kan ta opp hva vi må gjøre for å møte dette. Man må jo ikke glemme at prisene som nå er gått nedover på cellulose, tremasse, stål, aluminium, skipsbygging og en rekke av verkstedsindustriens produkter, er gått ned under en høykonjunktur med en veldig stor omsetning. Hva blir prisbildet hvis vi får et tilbakeslag i konjunktorene samtidig med at denne store utvidelse av kapasiteten fortsetter?

Det er dette bilde som kommer til å trykke norsk industri i årene fremover, og det er derfor jeg vil understreke den henstilling som kom fra Verkstedsindustrien om å få et "aksjonsutvalg" som kan ta opp disse ting. Vi er alt for sent ute, andre land har gjort mer på dette felt enn vi har. Og vi, som et lite land, skulle nettopp ha vært tidligere ute her enn de store land.

Fung. formann: Er det nokon som har merknader å gjere?

Ingen har forlangt ordet. Eg vil då takke representantane for desse industrigreinene for frammøtet.

Så er det meldt oss at Hjemmemarkedsindustriens Omstillingsråd ønskjer å få gje orientering her. Er det då slik å forstå at Confektionsfabrikanternes Landsforbund, De norske Tekstilfabrikkers Hovedforening, Møbelprodusentenes Landsforening og Norske Skofabrikkers Landssammenslutning ønskjer å gje kvar si utgreiing, eller skal det skje under eitt?

Direktør Stoltenberg: Hr. formann. Det blir en felles redegjørelse, som vil bli supplert.

Fung. formann: Vel, eg gir då ordet til rette vedkomande.

Direktør Stoltenberg: Jeg er direktør ved A/S Arne Fabrikker ved Bergen, men når jeg er her i dag, er det som formann i en institusjon som heter Hjemmemarkedsindustriens Omstillingsråd. Initiativet til dannelsen av dette råd er tatt av Confektionsfabrikanternes Landsforbund, De norske Tekstilfabrikkers Hovedforening, Møbelprodusentenes Landsforening og Norge Skofabrikkers Landssammenslutning. Institusjonen er helt ny og den står åpen for tilslutning fra hjemmemarkedsindustrien som står overfor omstillingsproblemer ved Norges eventuelle tilslutning til Fellesmarkedet. Hjemmemarkedsindustriens Omstillingsråd

skal ha som oppgave å koordinere de tilsluttede næringsgruppers innsats for å bringe deres konkurranseevne i takt med et stormarkeds krav.

Når vi har funnet det nødvendig å opprette et hjemmemarkedsindustriens Omstillingsråd, er det fordi vi føler at vi er i en meget alvorlig situasjon. For å unngå misforståelser vil vi først understreke at vi er enig i at der innledes forhandlinger med Det Europeiske Økonomiske Fellesskap på basis av fullt medlemskap, men vi har dog visse reservasjoner som vi gjerne vil gjøre.

Hjemmemarkedsindustrien er oppbygd og opprettholdt i dens nåværende form ved hjelp av et tollvern. Når vi nå skal miste dette tollvern, er det naturlig å stille seg det spørsmål: Hva betyr tollvernet for hjemmemarkedsindustriens lønnsomhet? Av de dokumenter som er lagt fram, har vi ikke kunnet finne noen særlig vurdering av tollvernets betydning. Vi har derfor selv tillatt oss å foreta et anslag, og er kommet til at tollvernet i dag betyr ca. 900 mill. kroner for hjemmemarkedsindustrien. Vi har da forutsatt at tollsatsene nyttes fullt ut, og selv om dette ikke er tilfelle for alle varer, tror jeg det er urealistisk å bruke en stor reduksjonsfaktor på dette tall. En inntektsreduksjon i denne størrelsesorden må da kompenseres ved hjemmemarkedsindustriens omstilling. Hjemmemarkedsindustrien vil gjerne sette alle sine krefter inn i løsningen av denne kjempeoppgave, men det er nok helt nødvendig at forholdene da legges bedre til rette for hjemmemarkedsindustrien enn hva tilfelle er i dag. Vi kan godt forstå at man innen norsk politikk i etterkrigstiden har sett det som en samfunnsgagnlig oppgave å satse på skipsfart og tradisjonell eksportindustri, og at man har gitt disse fordeler av forskjellig slag. Nå er imidlertid situasjonen en ganske annen, og Norges økonomiske utvikling i tiden fremover vil etter vårt skjønn være sterkt avhengig av hvordan Norge klarer å løse den oppgave som ligger i hjemmemarkedsindustriens omstilling.

Hjemmemarkedsindustriens Omstillingsråd har sendt en skrivelse til denne komite, og vi har der nærmere redegjort for vårt syn. Jeg vil da bare gjenta det som står der om de tiltak som vi mener er nødvendige for å legge forholdene til rette for hjemmemarkedsindustrien.

1. Reglene for bedriftsbeskatning, inklusive adgang til å foreta ekstraordinære avskrivninger, utformes slik at høyforedlende bedrifter kan ekspandere i nødvendig takt.
2. Risikokapital, i form av lån og ansvarlig kapital, gis slike skattemessige betingelser at den i tilstrekkelig grad vil finne veien til "omstillingsindustrien" i en periode da det neppe kan regnes med fortjeneste på slike anbringelser.
3. Det opprettes et omstillingsfond, enten ved bidrag over statsbudsjettet eller ved innføring av en ekstraordinær eksportavgift. Fondet brukes fortrinnsvis til:
 - a. støtte til praktiske tiltak for markedsføring i utlandet.
 - b. tiltak til fremme av industriell formgivning.
 - c. tiltak for å spre kjennskap i utlandet til nye norske eksportvarer.
 - d. forskning for hjemmemarkedsindustrien.

4. Effektiv representasjon for hjemmemarkedsindustrien i offentlige og halvoffentlige organer som har med kreditt og eksport å gjøre. Dessuten representasjon i råd og utvalg som behandler forholdet til Det Europeiske Økonomiske Fellesskap.
5. Handelspolitiske tiltak mot dumping og lavprisimport må i Norge gjennomføres like effektivt som i de nåværende 6 fellesmarkedsland.
6. Det må under forhandlingene om medlemskap med Det Europeiske Økonomiske Fellesskap tas forbehold om at tollavtrappingsperioden for Norges vedkommende ikke blir kortere enn opprinnelig forutsatt i Roma-traktaten.

Etter dette vil vi be om at disponent Rygh får anledning til å gi noen utfyllende opplysninger vedrørende særlig våre mindre hjemmeindustribedrifter.

Disponent Aage Rygh: Jeg vil gjerne få peke på strukturen i hjemmeindustrien. Den er belyst på side 2 i dette dokumentet som er sendt. Man ser der at det ved tellingen i 1953 er bare 500 bedrifter som har over 100 ansatte. Det er således mange og tyve tusen bedrifter som ligger i hva man kaller små eller middelstore bedrifter, og en stor del av hjemmeindustrien faller i denne gruppe. Det kan kanskje også være at de spesielle synspunkter som hjemmeindustrien her er kommet med, ikke er kommet tilstrekkelig til uttrykk tidligere, fordi vi ikke har hatt kanaler til å bringe disse synspunkter fram på en adekvat måte.

Vi føler det slik at det er i de middelstore og små bedrifter kampen kommer til å stå i forbindelse med Fellesmarkedet, og det er også distriktsspørsmål som kommer inn her. I distrikter som Møre, Hordaland og Rogaland finner vi at hjemmeindustrien utgjør ofte eksistensgrunlaget. I Møre har vi møbel, tekstil og liknende industrier, som faktisk dominerer i industribildet.

Jeg kan få lov å nevne et eksempel fra den industri jeg kjenner best, møbelindustrien, om hvorledes en omstilling kan foregå. For noen år siden var møbelindustrien inne i en vanskelig periode. Dessuten sto vi overfor EFTA-markedet og dermed overfor en sterk utfordring både med hensyn til hjemmemarkedet og en forventet import. I løpet av tre år har vi på grunn av den omstilling vi tok, ved det eksportarbeid vi satte i gang gjennom vårt eksportsekretariat, og gjennom de hundrevis av bedrifter som tok den utfordringen, skapt en eksport på 30 mill. kroner. Hvis man gjør dette om i arbeidsplasser, betyr det ca. 600 arbeidsplasser som er sikret eller skapt nye. I løpet av de nærmeste par-tre år regner vi med en ytterligere økning til 50 mill. kroner, med andre ord 300 nye arbeidsplasser.

Jeg vil gjerne peke på hvor viktig det er både å bevare eksisterende arbeidsplasser og å skape nye arbeidsplasser innenfor en industri hvor etableringsomkostningene er lave. Man har jo sagt at i aluminiumsindustrien koster det 1 million kroner pr. mann å skape arbeidsplasser. Skulle det der vært skaffet arbeid til de nevnte 500 - 600 mann i møbelindustrien, så ville det koste 1/2 milliard kroner. Nå er det gjort kanskje for fra 40 000 kroner pr. mann og nedover. En ny

arbeidsplass regner vi vil koste ca. 40 000 kroner, men ved å utnytte bestående kapasitet, vil det bli et vesentlig mindre beløp.

Vi syns det har vært inspirerende å ta denne kampen, og jeg tror det er det samme for tekstil og en rekke andre industrier, og vi vet at denne kampen må skje i industrien selv. Vi må ta hovedtyngden. Men det som er så avgjørende, er at vi har tro på oss selv og fighting spirit.

Det betyr forferdelig meget at vi får samfunnets oppmerksomhet for de spesielle problemer vi har. Vi fikk en liten stimulans i møbel ved at vi fikk 170 000 kroner til å starte vårt eksportsekretariat. Vi har satset mange millioner i bransjen gjennom de enkelte bedrifter, men denne stimulans til fellesarbeidet har betydd kolossalt meget for oss. Hvis vi kan spre denne innstilling av fighting spirit og tro på at det nytter, tror jeg at vi får hele hjemmeindustrien med oss i denne kampen.

Men vi føler at vi må peke på de 6 punktene som er referert her. Tidligere har det jo vært nødvendig å støtte eksportindustrien. Nå får den fordeler, mens hjemmeindustrien må ta byrdene. Vi føler at det er tre markeder vi kan arbeide på: Vi kan forsøke å bevare det marked vi har. Vi kan forsøke å skape et eksportmarked, som det nå jo er bevist er mulig. Så vidt jeg så av statsråd Hollers foredrag, er hjemmeindustrien oppe i 1 milliard kroner i eksport. Videre må vi forsøke å erobre det økte marked for konsumvarer som en økt levestandard vil gi.

Braadland: Jeg vil gjerne få nevne i tilknytning til det direktør Stoltenberg sa om organiseringen av hjemmeindustriens omstillingsråd - det er på side 4, punkt 3, at det skal opprettes et omstillingsfond enten ved bidrag over statsbudsjettet eller ved innføring av en ekstraordinær eksportavgift - at etter Roma-traktatens bestemmelser er ikke denne finansieringsordning mulig. Det blir direkte subsidiering av eksport, og det er direkte forbudt. En subsidiering over statsbudsjettet generelt blir meget vanskelig.

Jakob Pettersen: Det var det samme fondet jeg ville spørre om. Så vidt jeg husker, var vi inne på det spørsmålet da vi behandlet utbyggingen av distriktene. Jeg husker ikke om det var departementet eller komiteen som var inne på det. Jeg er også kjent med at hjemmemarkedsindustrien har arbeidet med det spørsmålet. Tar jeg ikke feil, har de et utvalg som sitter og arbeider, og jeg hadde lyst til å spørre om det foreligger noe resultat fra det utvalget, noe forslag til ordning, spesielt om et slikt fond, og hvordan man i tilfelle hadde tenkt at det skulle bygges opp. Som hr. Braadland mente, må det bygges opp slik at det kan bestå innenfor de bestemmelser som eksisterer i Roma-traktaten.

Direktør Stoltenberg: Med det utvalget som er opprettet, tenker De da på tekstilindustriens omstillingskomite?

Jakob Pettersen: Ja, det er vel den.

Direktør Stoltenberg: Den har foreløpig bare hatt et etablerende møte og skal ha sitt første møte 1. desember, så der foreligger ingen ting ennå.

Når det gjelder spørsmålet vedrørende omstillingsfondet, vil jeg be direktør Skranefjell svare på det.

Direktør Skranefjell: Det er nok riktig at det ikke er adgang til eksportsubsidier etter Roma-traktaten. Men så vidt jeg forstår, er formuleringen der slik at den nåværende avgift til Norges Eksportråd på 3/4 promille fortsatt kan praktiseres. Når det gjelder eksportsubsidier er det vel spørsmål om størrelsen på denne avgiften, og det er spørsmål om hvilke formål den går til. Det er klart at hvis man vil kreve inn en slik avgift og gi subsidier i den form at man utbetaler så og så meget pr. kilo for en vare som blir eksportert, så vil det ikke være tillatt, men her er det spørsmål om innkrevning av en avgift på eksporten til fordel f.eks. for forskning for hjemmemarkedsindustrien. Og jeg har vanskelig for å tro at det ville være forbudt, etter Roma-traktaten. Heller ikke om man på generell basis støtter de formål som ellers er nevnt under punkt 3, tror jeg at man kommer i konflikt med Roma-traktaten.

Langlo: Det er eit spørsmål til desse representantane om dei har vurdert den betydning som spreining av denne industrien har i relasjon til dei store utgifter ved transport inn og ut av råstoff og ferdigvarer - eg kan ikkje sjå at det er nemnt i dette som er delt om her - og dermed også om det syn dei har på eventuell større konkurranse frå land innanfor Fellesmarknaden, om vi skulle kome med der, til dømes svensk konkurranse?

Disponent Aage Rygh: Innenfor møbelindustrien, som jeg kjenner best, har vi jo vurdert dette spørsmålet om transporten, og i denne industri er volumet ganske stort. For tekstil er det jo mer konsentrert. Vi er kommet til at vi må satse hele vår innsats på å heve kvaliteten og verdien av vårt produkt. Ved at vi legger et større arbeid i råstoffene, foredler høyest mulig og gir våre produkter en fin design, som kan være særpreget for Skandinavia, vil vi lettere kunne konkurrere på tross av de transportmessige vanskeligheter. Det har også vist seg i praksis at dette fører fram.

Jakob Pettersen: Med hensyn til det utvalget jeg spurte om, så er det vel feil når jeg sa at det var tekstilindustrien. Så vidt jeg vet, er det Norges Eksportråd som har et slikt utvalg. Jeg tror det består delvis av representanter for industrien og en del organisasjoner og delvis av representanter for departementene. Det er særlig public relation for salgsarbeid i utlandet det har arbeidet med, så vidt jeg skjønner. Tar jeg ikke feil, er det Malterud som er formann i utvalget.

Direktør Skranefjell: Hvis det er et slikt utvalg, er så vidt jeg vet ikke hjemmemarkedsindustrien representert, hva de for øvrig heller ikke er i ledelsen av Norges Eksportråd, noe vi har pekt på som en ting av betydning. Det er ingen i ledelsen av Norges Eksportråd som har omstillingsproblemene innpå seg til daglig.

Disponent Rygh: Et lite supplement til dette med spredningen av industri og transporten - det var til stortingsmann Langlo. Det er visstnok en kjensgjerning at fraktene på norske jernbaner etter internasjonal målestokk er for høye. Det kan også være et meget vesentlig moment i konkurransen når våre varer skal til andre markeder, at de kan komme fra ytterkantene av Norge og til de internasjonale kanaler.

Braadland: Jeg vil gjerne komme tilbake til det første spørsmålet jeg stilte. Jeg kan være enig i at de formål som er stilt opp her, skulle kunne være forenlige med subsidiering eller en støtteordning fra statens side selv under Roma-traktaten. Men det ble nevnt rent innledningsvis at hjemmeindustrien ble utsatt for en inntektsnedgang på 900 mill. kroner. Er ikke det riktig?

Direktør Stoltenberg: Jo.

Braadland: Det var det tallet som skremte meg for så vidt, for hvis man skal kunne hjelpe hjemmeindustrien ved subsidier eller eksportavgifter, må det bli et meget stort beløp.

Direktør Stoltenberg: Vi nevnte også der at selv om tollvernet i dag representerer 900 mill. kroner, vil vel ikke det i sin helhet være et tap for hjemmeindustrien. Men hjemmeindustriens lavere marginer vil i all fall vise ganske vesentlige beløp. Hvilken virkning nedgangen i tollsatsene vil ha i siste omgang, er det uhyre vanskelig å forutsi, men at det vil bety noe ganske vesentlig, er det vel ingen tvil om. Derfor har vi sagt at vi tør heller ikke trekke for meget fra dette beløpet.

Braadland: Er det da tenkt slik at dette omstillingsrådet også skulle hjelpe med finansieringen av omstillingen, og skaffe seg midler for å hjelpe til med omstillingen?

Direktør Stoltenberg: Ja, omstillingsrådet er dannet for å hjelpe de hjemmeindustrier som vil få omstillingsproblemer. Men hvilken form det vil få og hvilke midler vi vil kunne benytte, vet vi ikke. Det skal være et forum hvor hjemmeindustriens representanter kan møtes og drøfte sine felles problemer, slik at vi kan utnytte hverandres erfaringer f.eks. i eksportarbeidet. Administrasjonen av et eventuelt fond vil jo måtte tas opp som en egen sak siden. Men nå har vi i all fall dannet et forum hvor hjemmeindustrien kan opptre utad som en felles gruppe, og vi har også fått et apparat som innad kan hjelpe oss selv.

Hønsvald: Hvor stor del av eksporten - det har vært nevnt et beløp på en milliard kroner - går til EEC-landene? Jeg tar da også med England og Danmark.

Disponent Rygh: Når det gjelder tallene, har vi bygd på statsråd Hollers uttalelser, så denne milliarden kroner er hentet fra statsråd Hollers foredrag for denne komiteen - det så jeg i avisen i dag.

Direktør Stoltenberg: Men noen oppdeling der har vi ikke.

Jakob Pettersen: Når jeg nevnte dette utvalget, var det fordi vi jo har et utvalg som arbeider med disse problemene, og det måtte være nokså naturlig at man søkte å samordne også disse sider ved saken. Når Norges Eksportråd, så vidt jeg skjønner, har et utvalg som arbeider med dette - og jeg tror også at det har fremlagt forslag - synes jeg det er naturlig at man her på en eller annen måte kommer inn i dette samarbeidet.

Direktør Stoltenberg: Det var også det som direktør Skranefjell nevnte, at det har vært påpekt at det ville være ønskelig om hjemmeindustrien kunne bli representert i disse organene som steller med eksporten, og som kanskje hittil særlig har tilgodesett eksportindustrien.

Langlo: Finst det statistikk eller statistiske oppgaver over den mengde av råstoff som vert tilført denne industrigruppa frå Fellesmarknadslanda? Det vil jo ha betydning at vi kan få det inn tollfritt, ikkje sant?

Direktør Stoltenberg: Det finnes selvsagt statistikk for dette, men vi har ikke det med her i dag.

Fung. formann: Gjeld det store summer for råstoff som kjem inn der?

Direktør Stoltenberg: Ja, det må bli ganske store summer. I tekstilindustrien har en import av tekstilråvarer, i skotøyindustrien har en lær, i møbelindustrien har en edle tresorter og når det gjelder konfeksjonsindustrien, vet vi at vi har en selvdekning på bare 50 pst. her i landet totalt sett, så at det er ganske store summer, er det ingen tvil om.

Langlo: Er det stor tollbelastning der i dag, generelt sett?

Direktør Stoltenberg: Den er kanskje liten i forhold til i mange andre land i Europa, men den er ganske betydelig som en beskyttelse. For tekstilvarer ligger den mellom 15 og 25 pst. f.eks. - det vil si nå har vi begynt å gå nedover vis-à-vis EFTA-landene, men utad har vi 15 - 25 pst. tollbeskyttelse.

Borten: Men de edle tresortene - kommer de fra Fellesmarkedsland?

Direktør Midtbust: Nei, for det meste fra oversjøiske land i Afrika og Asia.

Borten: Men da blir det jo toll på dem.

Direktør Midtbust: Jeg skal få opplyse at når det gjelder edle tresorter, kjøpes de som regel fra europeiske importører, som importerer dem fra Afrika og Asia osv. Så de kjøpes i europeisk valuta.

Fung. formann: Men det er spørsmål som vil melde seg. Når det gjeld råstoff til heimeindustrien - til møbelindustrien, til konfeksjonsindustrien og tekstilindustrien, betalar ein toll på dette råstoffet? Og i tilfelle vi kjem inn i Fellesmarknaden og får same tollsats utover som dei andre, vil det då bli større tollbelastning på råstoffa for desse industriane enn det er i dag, eller korleis vil det gå?

Direktør Stoltenberg: Vi kan jo la hver bransje svare for seg. For tekstil er de fleste råstoff tollfrie i dag.

Fung. formann: Men korleis vil det bli hvis vi kjem inn i Fellesmarknaden? Hvis vi får det frå Fellesmarknad-området blir det tollfritt, men hvis vi får det utanom det, blir det ikkje tollfritt?

Direktør Skranefjell: Det blir vel i stor utstrekning tollfritt også om vi skal ta det utenfra. Det er i grunnen bare syntetfibre, eller kunstige fibre, som blir belagt med toll. Men der har vi forsyninger innenfor Fellesmarkedet.

Fung. formann: Dei edle treslaga kjem vel ikkje frå Fellesmarknaden, men frå land som er assosierte med Fellesmarknaden?

Direktør Stoltenberg: Ja, de kommer i meget stor utstrekning fra land som er assosiert med Fellesmarkedet.

Disponent Rygh: Jeg vil gjerne få lov til å komme tilbake til disse 900 mill. kroner, hvis jeg får lov - det var til stortingsmann Braadland. Det er nokså klart at vi kan ikke vente at vi kan bli subsidiert på en slik måte at det vil kompensere dette tapet. Men vi føler det slik at vi selv må forsøke å løse problemene gjennom vår egen produktivitet og gjennom omstilling, for det første innenfor det marked vi allerede har, og ved å bli mer konkurransedyktige, og ved å få et større marked som vi også må skaffe oss innenfor dette nye fellesmarkedsområdet. Vi mener at forholdene må legges til rette for at vi kan klare å bli konkurransedyktige selv med den vanskeligere stilling som vi kommer i.

Hønsvald: Foreligger det noen oppgave over hvilken tollbelastning disse industrigrenene vil få på sine importvarer hvis vi blir stående utenfor Fellesmarkedet, og altså rammes av de felles høye tollsatser utad for Fellesmarkedet?

Fung. formann: Det skulle vel bli det same som i dag.

Hønsvald: Det er slett ikke sikkert at det blir det samme som i dag, for det er avhengig av hvilket land de importerer fra. Fellesmarkedet innfører jo felles tollsatser, og man regner med at de skal utgjøre et slags aritmetisk gjennomsnitt av de tollsatser man har i dag. Men hvis man f.eks. hittil har importert fra Vest-Tyskland, Holland eller Belgia, vil jo disse tollsatsene stige ganske betydelig.

Fung. formann: Men det gjeld ikkje eksporten frå dei landa - det gjeld berre importen.

Hønsvald: Det gjelder den importen vi får fra disse land, for de importerer en del råvarer som også i dag delvis er tollbelagt, men som vil bli rammet av de felles ytre tollsatsene, hvis vi blir stående utenfor Fellesmarkedet.

Fung. formann: Men tollsatsane gjeld berre ved importen til vedkomande land og ikkje ved eksporten frå vedkomande land, så det spelar inga rolle for oss.

Direktør Skranefjell: Det er de norske tollsatsene som gjelder.

Hønsvald: Ja visst, det er de norske tollsatsene som gjelder. Da har jeg tatt feil.

Fung. formann: Eg vil då takka næringslivet sine representantar for frammøtet.

Møtet hevet kl. 11.30.